

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Педагогічний факультет/інститут

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ТА
ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

Освітня програма Соціальна робота

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Спеціальність 231 Соціальна робота

Галузь знань 23 Соціальна робота

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від “30” серпня 2019р.

м. Івано-Франківськ – 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Викладач (-і)	Михайлишин Галина Йосипівна – доктор філософських наук, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи; Кулик Іванна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Контактний телефон викладача	Михайлишин Галина Йосипівна – 0988583584; Кулик Іванна Василівна – 0677047023
E-mail викладача	Михайлишин Галина Йосипівна – galmuh60@gmail.com; Кулик Іванна Василівна – ivannakyluk@ukr.net
Формат дисципліни	Нормативна
Обсяг дисципліни	Кредити ЄСТС -3 (90 год.)
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальний курс «Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача» розкриває загальні основи педагогіки вищої школи, питання дидактики та теорії виховання студентів вищих навчальних закладів. Значну увагу приділено проблемам формування педагогічної культури викладача та аспектам його наукової організації праці. Висвітлено послідовність та особливості формування й розвитку вищої освіти в Україні та вплив на неї передової педагогічної думки.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета курсу – розкрити закономірності розвитку освіти, процесу навчання і виховання студентської молоді, її наукової та професійної підготовки відповідно до державних та європейських стандартів, потреб суспільства; розробити на цій основі підходи до удосконалення системи формування психолого-педагогічної готовності магістрантів до викладацької та науково-педагогічної діяльності.</p> <p>Завдання курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналіз закономірностей функціонування системи вищої освіти і її складових (навчально-виховний процес, управління, викладач, студент тощо); • ознайомлення з інноваційними технологіями, формами організації, методами, засобами навчання, виховання, управління в системі вищої освіти; • прогнозування перспектив розвитку вищої освіти в Україні в контексті інтеграції у європейський освітній простір; • вивчення, аналіз та узагальнення практики, досвіду педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах. 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:</p> <p>знати: загальні основи педагогіки вищої школи, становлення системи освіти в Україні, дидактика вищої школи, виховання студентів, педагогічний менеджмент, специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.</p> <p>уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналізувати політику Української держави щодо розвитку вищої освіти в 	

історичній ретроспективі;

- виокремлювати принципи освіти, завдання навчальних закладів (Закон України «Про освіту»);
- з'ясовувати призначення стандартів вищої освіти, сутність організації навчально-виховного процесу у ВНЗ (Закон України «Про вищу освіту»);
- досліджувати пріоритетні напрями розвитку освіти в Україні, виокремлювати тенденції підготовки фахівців у вищій школі з погляду перспектив її удосконалення (Національна доктрина розвитку освіти);
- з'ясовувати напрями перетворень у галузі освіти на європейському просторі (на основі змісту Болонської декларації);
- аналізувати структуру підготовки фахівців у вищому навчальному закладі (кількість спеціальностей, їх конкретні назви й основні спеціалізації);
- добирати приклади педагогічних ситуацій із діяльності ВНЗ, які зорієнтовані на формування гуманістичних почуттів особистості;
- аналізувати типовий навчальний підручник чи навчальний посібник зі свого фаху й оцінювати його зміст із погляду врахування дидактичних вимог;
- скласти план проведення практичного чи лабораторного заняття з окремої дисципліни, визначити його методичне забезпечення;
- опрацювати інформаційні джерела з метою ознайомлення з технологією і методикою запровадження модульно-рейтингової системи організації навчання у ВНЗ України;
- здійснювати педагогічний аналіз форм і засобів виховання у навчальному закладі з позицій реалізації в них принципів виховання;
- аналізувати дії викладачів вищої школи, які є виявом професіоналізму і педагогічної культури.

Загальні та професійні **компетентності**, якими повинен оволодіти чи які може удосконалити студент у результаті вивчення дисципліни:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність планувати та управляти часом.

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	Соціальна робота	1	Нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Загальні	Лекція	1, 2, 6, 7, 12	Опрацюйте	Максимальн	Тиждень

<p>основи педагогіки вищої школи</p> <p>План</p> <p>Місце педагогіки вищої школи в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.</p> <p>Методологія педагогіки вищої школи у світлі сучасної парадигми науки.</p> <p>Поняття про цілісний педагогічний процес.</p> <p>Характеристика компонентів цілісного педагогічного процесу у вищій школі.</p> <p>Закономірності педагогічного процесу у вищій школі. Категорії педагогіки вищої школи. Методи педагогіки вищої школи.</p> <p>Мета, завдання та зміст вищої освіти в Україні. Система освіти в Україні, її структура.</p> <p>Принципи діяльності освітніх закладів.</p> <p>Стан і тенденції розвитку вищої освіти України початку третього тисячоліття.</p> <p>Пріоритетні напрями реформування та</p>	<p>2 год</p>		<p>текст Закону України «Про освіту», 4 год.</p>	<p>а оцінка – 5</p>	
---	--------------	--	--	---------------------	--

<p>модернізації вищої освіти в Україні в контексті інтеграції до європейського освітнього простору</p>					
<p>Зміст освіти у вищій школі. Методи і засоби навчання у ВНЗ План Дидактика як галузь педагогіки вищої школи. Предмет і об'єкт дидактики вищої школи. Організація навчально-виховного процесу. Закони та закономірності навчання. Зміст освіти. Нормативні документи, що визначають зміст вищої освіти. Навчальний план, навчальна програма і підручник вищої школи. Сутність і структура процесу навчання у ВНЗ. Принципи, методи та засоби навчання у вищому навчальному закладі. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання у вищому навчальному закладі. Структура процесу</p>	<p>Лекція 2 год</p>	<p>6, 7, 16, 18</p>	<p>Підготуйте е-презентацію на тему: «Методологія педагогіки вищої школи. Компетентнісний підхід – інноваційна парадигма розвитку вищої освіти в сучасній Україні» 6 год.</p>	<p>Максимальна оцінка – 5</p>	<p>Тиждень</p>

<p>оволодіння знаннями, уміннями й навичками, формування компетентності.</p>					
<p>Форми організації навчання у вищій школі. Система діагностики знань і умінь студентів у ВНЗ</p> <p>План Лекції та методика їх проведення. Психолого-педагогічні вимоги до проведення лекції у вищій школі.</p> <p>Семінарські та практичні заняття у вищих навчальних закладах.</p> <p>Педагогічна і виробнича практика студентів. Самостійна робота, вимоги до її організації.</p> <p>Дистанційне навчання в системі освіти: соціально-економічна потреба, сутність, умови ефективності.</p> <p>Форми, види і методи організації науково-дослідницької роботи студентів.</p> <p>Система діагностики знань і умінь студентів у вищому</p>	<p>Лекція 2 год</p>	<p>1, 2, 8, 12, 16</p>	<p>Розробіть конспект лекції відповідно до спеціальності студентів (тема за вибором студента) 4 год.</p>	<p>Максимальна оцінка – 5</p>	<p>Тиждень</p>

навчальному закладі. Значення та функції оцінювання навчальних досягнень студентів. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів.					
Виховна робота зі студентською молоддю План Організація виховної роботи зі студентами у вищій школі. Структура виховного процесу. Психологічні особливості студентського віку. Типологія студентів. Принципи виховання. Зміст, напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами. Завдання національного виховання студентської молоді у ВНЗ. Мотиви виховання. Критерії вихованості особистості.	Лекція 2 год	1, 2, 6, 10, 11	Підготуйте сценарій виховного заходу у ВНЗ 4 год.	Максимальна оцінка – 5	Тиждень
Основи управління у вищій школі. специфіка професійно-педагогічної діяльності	Лекція 4 год	1, 2, 11, 12, 18	Сформулюйте 8 – 10 правил ставлення керівника колективу до органів самоврядування	Максимальна оцінка – 5	Тиждень

<p>викладача вищої школи План Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою. Система управління вищим навчальним закладом. Основні поняття теорії педагогічного менеджменту. Загальна характеристика принципів і функцій педагогічного менеджменту. Особливості діяльності викладача ВНЗ. Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи. Педагогічна культура та педагогічна майстерність викладача вищої школи. Педагогічна техніка викладача вищої школи. Профілактика синдрому професійного вигорання</p>			я. 4 год.		
<p>Історія розвитку вищої школи в Україні та зарубіжжі План Місце педагогіки вищої</p>	<p>Семинарське заняття 2 год</p>	<p>1, 2, 6, 11, 14</p>	<p>Складіть порівняльну таблицю особливостей розвитку вищої освіти у розвинених</p>	<p>Максимальна оцінка – 5</p>	<p>Тиждень</p>

<p>школи в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.</p> <p>Методологічні аспекти педагогіки вищої школи.</p> <p>Методологія педагогіки вищої школи у світлі сучасної парадигми науки.</p> <p>Поняття про цілісний педагогічний процес.</p> <p>Характеристика компонентів цілісного педагогічного процесу у вищій школі.</p> <p>Закономірності педагогічного процесу у вищій школі. Категорії педагогіки вищої школи. Методи педагогіки вищої школи.</p> <p>Мета, завдання та зміст вищої освіти в Україні. Система освіти в Україні, її структура.</p> <p>Принципи діяльності освітніх закладів.</p> <p>Стан і тенденції розвитку вищої освіти України початку третього тисячоліття.</p> <p>Пріоритетні напрями реформування та модернізації</p>			<p>європейських державах та в Україні 6 год.</p>		
---	--	--	--	--	--

<p>вищої освіти в Україні в контексті інтеграції до європейського освітнього простору</p>					
<p>Зміст, методи, форми організації навчання у вищій школі План Дидактика як галузь педагогіки вищої школи. Предмет і об'єкт дидактики вищої школи. Організація навчально-виховного процесу. Закони та закономірності навчання. Зміст освіти. Нормативні документи, що визначають зміст вищої освіти. Навчальний план, навчальна програма і підручник вищої школи. Сутність і структура процесу навчання у ВНЗ. Принципи, методи та засоби навчання у вищому навчальному закладі. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання у вищому навчальному закладі. Структура процесу оволодіння</p>	<p>Семинарське заняття 2 год</p>	<p>1, 4, 12, 15, 16</p>	<p>Проаналізуйте навчальний підручник чи навчальний посібник зі свого фаху й оцініть його зміст з погляду врахування дидактичних вимог 4 год.</p>	<p>Максимальна оцінка – 5</p>	<p>Тиждень</p>

<p>знаннями, уміннями навичками, формування компетентності.</p>					
<p>Актуальні проблеми організації навчального процесу у ВНЗ План Лекції та методика їх проведення. Психолого-педагогічні вимоги до проведення лекції у вищій школі. Семінарські та практичні заняття у вищих навчальних закладах. Комплексні форми організації навчання. Дидактичні основи індивідуальних занять. Педагогічна і виробнича практика студентів. Самостійна робота, вимоги до її організації. Дистанційне навчання в системі освіти: соціально-економічна потреба, сутність, умови ефективності. Форми, види і методи організації науково-дослідницької</p>	<p>Семінарське заняття 4 год</p>	<p>14, 15, 16, 18</p>	<p>Розробіть план і конспект семінарського заняття відповідно до спеціальності студентів (тема за вибором студента) 4 год.</p> <p>Складіть план проведення практичного чи лабораторного заняття з окремої дисципліни, окресливши його методичне забезпечення 4 год.</p>	<p>Максимальна оцінка – 5</p>	<p>Тиждень</p>

<p>роботи студентів. Система діагностики знань і умінь студентів у вищому навчальному закладі. Значення та функції оцінювання навчальних досягнень студентів. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів.</p>					
<p>Особливості виховної роботи у ВНЗ План Організація виховної роботи зі студентами у вищій школі. Структура виховного процесу. Психологічні особливості студентського віку. Типологія студентів.</p>	<p>Семінарське заняття 2 год</p>	<p>1, 2, 6, 10, 11</p>	<p>Написати есе «Мій ідеал викладача ВНЗ». 4 год.</p>	<p>Максимальна оцінка – 5</p>	<p>Тиждень</p>
<p>Зміст і форми організації виховної роботи у ВНЗ План Принципи виховання. Зміст, напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами. Завдання національного виховання студентської молоді у ВНЗ. Мотиви виховання.</p>	<p>Семінарське заняття 2 год</p>	<p>2, 4, 6, 10</p>	<p>Із джерел української народної педагогіки (прислів'їв, казок, легенд, звичаїв, обрядів) виписати 4 – 5 цікавих прикладів, які свідчать про мудрість народу щодо виховання. 4 год.</p>	<p>Максимальна оцінка – 5</p>	<p>Тиждень</p>

Моральне виховання студентів. Критерії вихованості особистості.					
Науково-теоретичні основи педагогічної майстерності викладання у вищій школі План Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою. Система управління вищим навчальним закладом. Основні поняття теорії педагогічного менеджменту. Загальна характеристика принципів і функцій педагогічного менеджменту.	Семінарське заняття 2 год	3, 4, 9, 11, 12, 17	Опрацюйте Закон України "Про вищу освіту" і з'ясуйте функціональні обов'язки керівника ВНЗ і керівників його структурних підрозділів 4 год	Максимальна оцінка – 5	Тиждень
Актуальні проблеми формування педагогічної майстерності викладача ВНЗ План Особливості діяльності викладача ВНЗ. Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи. Педагогічна культура та	Семінарське заняття 2 год	4, 9, 11, 12, 17	Підготувати е-презентацію на тему «Інноваційні технології навчання у вищій школі» 4 год	Максимальна оцінка – 5	Тиждень

педагогічна майстерність викладача вищої школи. Педагогічна техніка викладача вищої школи. Профілактика синдрому професійного вигорання					
Взаємодія викладача-педагога та студентської аудиторії План Взаємодія викладача і студентів у закладі вищої освіти. Категорія «викладач-студент». Соціологічна проблема такої взаємодії. Педагогічне спілкування. Позиція викладача в процесі взаємодії зі студентами.	Семинарське заняття 2 год	1, 2, 5, 10	Опрацювати одну з наукових статей провідних учених у галузі педагогіки вищої школи 4 год	Максимальна оцінка – 5	Тиждень

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт „9.3. Види контролю" Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника») Загальні 100 балів включають: 30 балів за практичні заняття; 20 балів за самостійну роботу; 50 балів за підсумкову письмову роботу.
Вимоги до письмової роботи	Концептуально точне висвітлення питань
Семинарські заняття	Поточний контроль відбувається за результатами виконання самостійних робіт (опрацювання психологічної літератури, написання рефератів, конспектування першоджерел, ведення психологічного словник. Оцінювання відбувається за п'ятибальною шкалою. Залік виставляється наприкінці семестру на основі

	поточного контролю з урахуванням відвідування занять, виступів на семінарах, якості самостійної навчальної роботи
Умови допуску до підсумкового контролю	Умовою допуску магістранта до заліку є виконання ним усіх індивідуальних завдань. До залікового завдання включається 3 теоретичні питання й одне практичне завдання. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу - 50.

7. Політика курсу

Політика курсу полягає у гуманістичній спрямованості щодо поваги до особистості студентів як майбутніх фахівців своєї справи академічній доброчесності, педагогічному співробітництві між викладачем та студентами, поданні та засвоєнні навчального матеріалу різними методами та способами зручними для студентів та викладача, розвиток інтелектуальних здібностей та практичних навиків у майбутній професійній діяльності.

8. Рекомендована література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / Міжнародний фонд «Відродження». – К.: Либідь, 1998. – 558с.
2. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи: підручник / АПН України; Інститут вищої освіти / Василь Григорович Кремень (ред.) / В.П. Андрущенко та ін. – К. : Педагогічна думка, 2009. – 256с.
3. Беседіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах [Текст]: методичний посібник / Л.М.Беседіна, О.І.Сторубльов. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Логос, 2009. – 204с.
4. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис : [творчий викладач. Педагогічна майстерність. Культура мислення, почуттів, поведінки, педагогічного спілкування, самоосвіти викладача] / В.Буряк // Вища школа. – 2010. – № 3-4. – С. 11-35.
5. Величенко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу / Південний науковий центр АПН України / Л.К. Величко. – О. : ПНЦ АПН України, 2005. – 302с.
6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384с.
7. Галузинський В. М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник для викладачів та аспірантів вузів / ІСДО; Київський лінгвістичний ун-т / В.М. Галузинський, Б.М. Євтух. – К. :ІНТЕЛ, 1995. – 16 с.
8. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник / О.І.Гура. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
9. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих педагог. навч. закладів / І.А.Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос; За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 350с.
10. Зязюн І.А. Проективний аналіз технологій педагогічної дії : [поняття, завдання освітньої технології. Пошук технологій, що відповідають новим освітнім запитам. Класифікація навчальних предметів] / І.А.Зязюн // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 2. – С. 22-33.
11. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В.С. Журавський. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 416 с. 25.
12. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. -

К.: Знання, 2012. – 486с.

13. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. – 2-ге вид., доп. і переробл / В.В. Кудіна та ін. – К. : Ленвіт, 2007. – 194 с.

14. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / А.А. Марушкевич. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. – 80с.

15. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Вип. 40.- К.: Науково-метод. центр вищої освіти, 2005.- 279 с. 29.Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : Навчальний посібник / В.Л Ортинський. – Львів : ЦУЛ, – 2009. – 470с.

16. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О.М.Пехота, А.З. Кіхтенко, О.М. Любарська, К.Ф. Нор; за ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2004. – 256 с. 31.Паращенко Л. І. Тестові технології у навчальному закладі: Метод. посібник / О.І. Ляшенко (наук.ред.) / Л.І. Паращенко. – К. : [ТОВ «Майстерня книги», 2006. – 217с.

17. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд.- 3-тє вид.,перероб. і доп. –К.: Знання, 2007.– 495с.

18. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос, О.Г. Мирошник. – 2-е вид., доп і перероб. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с. 34.Руснак І. С. Педагогіка і психологія вищої школи: навч.-метод. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / І.С. Руснак. – Чернівці : Рута, 2008. – 176с.

19. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. - К. : Академвидав, 2010. - 454 с. 36.Чернілевський Д. В. Педагогіка та психологія вищої школи: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Вінницький соціально-економічний ін-т Ун-ту «Україна» / Д.В. Чернілевський. – Вінниця, 2006. – 402с.

Інформаційні ресурси

1. Національний Темпус-офіс в Україні. – Режим доступу до сайту: <http://tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskuj-proces.html>

2. Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.unesco.org/>

3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.mon.gov.ua>.

Викладач

доктор філософських наук,
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Михайлишин Г. Й.

Викладач

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Кулик І. В.